

Bruksela, dnia 1 lipca 2011 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 85/2011

Sprawozdanie ze wspólnego posiedzenia komisji nt. „Jak usprawnić dostawy energii, zwiększając konkurencję, czyniąc systemy energetyczne inteligentniejszymi i rozwijając infrastrukturę energetyczną?”

Bruksela, 24 maja 2011 r.

Wspólne posiedzenie komisji zostało zorganizowane w dniu 24 maja 2011 r. w Brukseli przez węgierskie Zgromadzenie Narodowe i Parlament Europejski z udziałem delegacji Parlamentu Europejskiego, parlamentów państw członkowskich UE i krajów kandydujących. Stronę polską w spotkaniu reprezentował Senator **Stanisław Iwan**, członek Komisji Gospodarki Narodowej Senatu RP. Uczestnicy posiedzenia szukali odpowiedzi na pytanie, jakie przeszkody należy pokonać, aby stworzyć w UE prawdziwie zintegrowany rynek energii, który będzie dobrze wykorzystywał potencjał sieci systemów ciepłowniczych i chłodniczych.

Współprzewodniczącymi posiedzenia byli **Antal Rogán**, przewodniczący Komisji Gospodarki i Technologii Informacyjnych węgierskiego Zgromadzenia Narodowego, oraz **Herbert Reul**, przewodniczący Komisji Przemysłu, Badań Naukowych i Energii (ITRE) Parlamentu Europejskiego. Na posiedzeniu, w którym udział wzięło około 50 osób, węgierskie Zgromadzenie Narodowe reprezentowali **István Józsa** i **János Volner**, wiceprzewodniczący Komisji Gospodarki i Technologii Informacyjnych, oraz **András Aradszki**, członek tejże komisji.

Posiedzenie otworzył **Jerzy Buzek**, przewodniczący Parlamentu Europejskiego, który w swoim przemówieniu powitalnym zaznaczył, że nie można mówić o sukcesie gospodarczym UE tak długo, jak nie powstanie jednolity rynek energii i nie zacznie on skutecznie funkcjonować. W celu utworzenia jednolitego rynku energii i systematycznego usprawniania europejskich inwestycji w zakresie dostaw energii na

rynku wewnętrznym UE, niezbędne są wzajemne połączenia sieci oraz rozwój inteligentnych sieci energetycznych. Działania te wpłyną na poprawę pozycji negocjacyjnej UE w ramach negocjacji z państwami trzecimi i przyczynią się do zwiększenia jej konkurencyjności. Przy tworzeniu nowej infrastruktury należy też uwzględniać aspekty związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Jerzy Buzek podkreślił rolę parlamentów narodowych w unijnym procesie podejmowania decyzji, która zwiększyła się po wejściu w życie Traktatu z Lizbony, jak również znaczenie utworzenia mostu energetycznego między Morzem Czarnym a Morzem Bałtyckim.

Po przemówieniu powitalnym przewodniczącego PE uczestników przywitali **Antal Rogán** i **Herbert Reul**. Podkreślili oni, że temat posiedzenia jest zgodny z priorytetami węgierskiej prezydencji UE oraz aktualną agendą Unii Europejskiej. Współprzewodniczący z zadowoleniem przyjęli działania węgierskiej prezydencji UE w przedmiotowej dziedzinie i oświadczyli, że w ciągu minionego półrocza poczyniono znaczący postęp, jeżeli chodzi o utworzenie jednolitego rynku energii.

W swoim wystąpieniu **Philip Lowe**, dyrektor generalny ds. energii w Komisji Europejskiej, powiedział, że wspólną politykę energetyczną UE należy opracować w oparciu o konstruktywne połączenie interesów unijnych i krajowych. Uzależnienie UE od zewnętrznych źródeł energii ma negatywny wpływ na konkurencyjność, niezbędny jest zatem taki wspólny rynek energii, który będzie otwarty dla przedsiębiorstw i dostawców energii. Jako rynek odznaczający się największym na świecie zużyciem energii UE musi dokonywać dywersyfikacji źródeł i dróg dostaw, a także łączyć swoje sieci energetyczne. Ostatecznym celem jest stworzenie gospodarki niskoemisyjnej opartej na produkcji lokalnej. Bazowałaby ona na odnawialnych źródłach energii, dla których trzeba zmodernizować infrastrukturę.

Według dyrektora generalnego obecnie omawiane kwestie obejmują zakres prawodawstwa UE. Ma to na celu stworzenie możliwości wejścia na rynek potencjalnych nowych graczy oraz takich ram regulacyjnych, dzięki którym można realizować dostawy energii najefektywniej z punktu widzenia użytkowników. Wynoszący obecnie od 10 do 12 lat okres, jaki upływa między planowaniem a wdrożeniem w przypadku poszczególnych przedsięwzięć, należy zredukować do 4–5 lat.

Reprezentujący węgierską prezydencję Rady UE **Pál Kovács**, zastępca sekretarza stanu odpowiedzialnego za energetykę, powiedział, że prezydencja uznała utworzenie wspólnego rynku energii za jedno ze swoich najważniejszych zadań. W jego opinii

ogromnym osiągnięciem było zorganizowanie szczytu energetycznego w dniu 4 lutego, a także przyjęta deklaracja, zgodnie z którą jednolity rynek energii powinien powstać do 2015 r.

Węgierska rotacyjna prezydencja UE wspierała opracowywanie odpowiednich średnio- i długoterminowych strategii, takich jak pakiet infrastruktury energetycznej obejmujący priorytety związane z infrastrukturą energetyczną do 2020 r., jak również plan działania na rzecz energii na 2050 r., w związku z którym prezydencja zorganizowała w połowie maja konferencję wysokiego szczebla. W odniesieniu do planu dotyczącego efektywności energetycznej prezydencja Rady przewiduje przyjęcie decyzji Rady na posiedzeniu Rady ds. Transportu, Telekomunikacji i Energii w dniu 10 czerwca. W porządku dziennym tego posiedzenia znajdują się też aspekty bezpieczeństwa energetycznego związane ze stosunkami zewnętrznymi oraz dekret w sprawie czystości i przejrzystości rynków energii. Zastępca sekretarza stanu podkreślił też rolę rynku energii w zwiększaniu konkurencyjności i zaznaczył, że należy opracować plan działania, aby położyć kres izolacji. Pál Kovács obiecał, że w trakcie debaty w Radzie przedstawi argumenty, zagadnienia i propozycje, o których posłowie wspomną na tym posiedzeniu.

Herbert Reul podziękował prezydencji węgierskiej za poruszenie tego tematu i potraktowanie kwestii bezpiecznej i zrównoważonej energii jako priorytetu. Z zadowoleniem przyjął fakt, że polska prezydencja będzie kontynuować ten proces. Herbert Reul podkreślił aspekt oszczędzania energii i określił zaspokojenie przyszłego zapotrzebowania na energię jako najważniejsze wyzwanie. Jako że, zgodnie z szacunkami, w przyszłości zapotrzebowanie na energię będzie wzrastać, uzasadnione jest tworzenie nowych technologii, a w procesie tym należy zwiększyć rolę badań i rozwoju, podkreślił współprzewodniczący. Dodał on, że należy mieć na uwadze to, aby ceny energii zostały utrzymane na poziomie możliwym do przyjęcia przez konsumentów.

Antal Rogán przypomniał o słabości energetycznej UE, co stało się oczywiste między innymi w związku z rosyjsko-ukraińskimi debatami w sprawie gazu. Wyraził zadowolenie, że od 2015 r. żadne państwo członkowskie UE nie będzie odizolowane. Zapewnienie wzajemnych połączeń i utworzenie korytarza Północ-Południe uznał za główne priorytety, których realizacja wymaga jednak znaczących środków. Aby rozwiązać ten problem, konieczne jest zaangażowanie środków UE zgodnie z celami strategicznymi. W pierwszej kolejności należy wybrać i wdrożyć przedsięwzięcia, które już w krótkim okresie umożliwią wzajemne połączenie obiektów infrastrukturalnych w państwach członkowskich.

W przypadku realizacji przedsięwzięć niezbędne jest też finansowanie rynkowe, a zatem poprzez przeprowadzenie analizy społecznych kosztów i korzyści należy przy opracowywaniu regulacji uwzględnić też aspekty związane z kapitałem prywatnym i konsumentami. Niezbędna jest długookresowa i przejrzysta regulacja, dodał współprzewodniczący.

Pierwsza część debaty dotyczyła korytarzy energetycznych, które umożliwią dywersyfikację kierunków dostaw paliw energetycznych: m.in. Nabucco i South Stream.

W swoim wystąpieniu wstępnym **András Aradszki**, sprawozdawca tego punktu porządku dziennego, powiedział, że państwa członkowskie UE powinny przede wszystkim uznać, iż w kwestii bezpieczeństwa energetycznego Unii nie są dla siebie konkurentami, a zatem w ich interesie leży tworzenie wzajemnych powiązań i rozwój istniejącej struktury energetycznej, a także ustanawianie nowych korytarzy energetycznych. Na szczycie energetycznym w lutym stało się jasne, że w zakresie bezpieczeństwa energetycznego szefowie państw i rządów uznają za priorytet budowę sieci powiązań energetycznych Północ-Południe, która obejmuje sieci do przesyłu gazu ziemnego, ropy naftowej i energii elektrycznej. Aby rozpocząć rozbudowę infrastruktury energetycznej i korytarzy energetycznych, należy zapewnić jasne warunki i przejrzystość w obszarze licencjonowania i finansowania przedsięwzięć.

Uczestnicy debaty wskazywali na znaczenie myślenia strategicznego, rolę badań, rozwoju i innowacji, aspekty ochrony środowiska, jak również na konieczność odpowiedniego wykorzystania odnawialnych i alternatywnych źródeł energii.

Senator **Stanisław Iwan** podkreślił, że dokument przyjęty przez Radę Ministrów w 2009 pt. Polityka Energetyczna Polski do roku 2030 określił sześć podstawowych kierunków rozwoju krajowego sektora elektroenergetycznego, jego kondycji oraz zdolności do szybkiego rozwoju, a więc pośrednio konkurencyjności gospodarki polskiej na arenie międzynarodowej. Zgodnie z tym dokumentem podstawowymi kierunkami rozwoju polskiej polityki energetycznej są:

- Poprawa efektywności energetycznej,
- Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- Dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
- Rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Senator Iwan podkreślił, że różnego rodzaju działania związane z poprawą infrastruktury energetycznej, w tym budowa mostów energetycznych, są bardzo ważne, ale mają prowadzić przede wszystkim do poprawy efektywności energetycznej, dzięki czemu poprawi się bezpieczeństwo energetyczne danego kraju oraz zmniejszy się negatywne oddziaływanie energetyki na środowisko. Zwiększenie efektywności oznacza zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną, zarówno ze źródeł odnawialnych, jak i innych. Senator zaznaczył, że w ujęciu makroekonomicznym powinno przełożyć się to również na pobudzenie gospodarki, a w szczególności w obszarach związanych z jej innowacyjnością, co jest ważne z punktu widzenia polityki europejskiej. Jeśli chodzi o pozostałe kierunki, to zupełnie inaczej niż dotychczas ujęto np. problem bezpieczeństwa energetycznego państwa, rozumiejąc go jako dywersyfikację nie tylko kierunków, ale także i źródeł dostaw surowców energetycznych. Konsekwencją takiego ujęcia stało się wprowadzenie do Polityki energetycznej Polski programu budowy w kraju energetyki jądrowej i uruchomienie pierwszej elektrowni jądrowej do 2020 r.

Senator podkreślił również, że należy położyć większy nacisk na specyfikę poszczególnych krajów i regionów i w związku z tym ta specyfika musi być uwzględniona przy budowaniu wielkiej wizji, o której mówił przewodniczący Buzek, dotyczącej Europejskiej Wspólnoty Energetycznej. W rejonie Europy Środkowej istnieje potrzeba rozbudowy mostów energetycznych i interkonektorów. Senator poinformował, że w tej chwili są przygotowywane dwa projekty: mocno zaawansowany most energetyczny na Litwę oraz interkonektor z Niemcami. W tej chwili są dwa połączenia z RFN. Senator Iwan zaznaczył, że istnieje potrzeba dużego przesyłu energii wiatrowej z północnej części Niemiec na południe. W konsekwencji w zachodniej części Polski istnieją w systemie przepływy karuzelowe, z którymi w Polsce trzeba się uporać, ponieważ zatykają system. Jeśli chodzi o mosty energetyczne – one muszą być związane z poprawą infrastruktury wewnętrznej a więc z inteligentnymi sieciami. Tego rodzaju zewnętrzne połączenia są potrzebne dla optymalizacji pracy systemów i muszą zapewnić odpowiednie inwersyjne przesyłanie energii w różnych kierunkach.

András Gyürk (poseł do PE) stwierdził, że kompetencje państw członkowskich i UE muszą być wyraźnie wyodrębnione, w polityce energetycznej należy uwzględnić pomocniczość, a instytucje UE powinny wykazywać powściągliwość. Ważne jest, by koszyk energetyczny pozostawić w gestii krajowej. **János Volner** (poseł węgierski) zwrócił uwagę na to, że modele regulacji cen w państwach członkowskich są różne, konieczne byłoby zatem ustanowienie na szczeblu UE krajowych mechanizmów regulacyjnych w odniesieniu do kosztów operacyjnych i kapitałowych.

Kilku uczestników podkreślało aspekty dotyczące konsumentów i odpowiedzialności organów regulacyjnych, ponieważ w tej dziedzinie przejrzyste regulacje leżą w zasadniczym interesie zarówno inwestorów, jak i użytkowników końcowych. W obszarze finansowania przedsięwzięć należy opracować przepisy w sprawie związków państwa z kapitałem prywatnym. Po zakończeniu prac nad strategiami i przepisami nadchodzi czas na rozpoczęcie praktycznego wdrażania, co oznacza z jednej strony uwzględnienie tych przepisów w prawie krajowym, z drugiej zaś wybór i realizację przedsięwzięć priorytetowych. Parlamenti krajowe i posłowie do parlamentów krajowych odgrywają ważną rolę i mają istotną możliwość niwelowania ewentualnych różnic zdań pojawiających się w związku z tworzeniem wspólnego rynku energii.

W podsumowaniu **András Aradszki** przypomniał, że w trakcie debaty dotyczącej energii jądrowej, jednego ze składników koszyka energetycznego, kilku uczestników uznało, że test skrajnych warunków w odniesieniu do europejskich elektrowni atomowych, zalecany wcześniej przez komisarza Günthera Oettingera, stanowiłby przydatne narzędzie, jednak powinien zostać przeprowadzony przez niezależne organy i ekspertów, nie zaś przez operatorów krajowych. Należy też doprecyzować szczegóły takiego testu.

Druga część spotkania dotyczyła inteligentnych systemów energetycznych, w tym lokalnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych. **Edit Herczog**, posłanka do Parlamentu Europejskiego i sprawozdawczyni tego punktu porządku dziennego podkreśliła znaczenie gospodarstw domowych na rynku energii. W tym kontekście w celu maksymalizacji efektywności energetycznej i oszczędności energii kluczowe znaczenie ma modernizacja konsumpcji po stronie gospodarstw domowych, wprowadzenie inteligentnych pomiarów oraz kreowanie świadomych zachowań konsumentów. Innym obszarem priorytetowym w dziedzinie oszczędności energii jest przemysł budowlany oraz funkcjonowanie systemów ciepłowniczych i chłodniczych. Zadanie UE polega na opracowaniu strategii i kontroli wdrażania przy uwzględnieniu aspektów dotyczących małych i średnich przedsiębiorstw. Należy stworzyć system argumentów, dzięki którym gospodarstwa domowe i MŚP można przekonać o zwrocie z inwestycji. Również tutaj Parlament Europejski ma do odegrania istotną rolę.

Prawodawcy odgrywają ważną rolę w tworzeniu przepisów w sprawie inteligentnych technologii. Trzeba na przykład rozwiązać problem dostosowania najszybciej i najwolniej rozwijających się sektorów, tj. technologii informacyjnych i energii elektrycznej. Zależność energetyczną należy również przeanalizować w kontekście

środków finansowych, a rola parlamentów krajowych jest bardzo ważna tym obszarze.

Senator **Stanisław Iwan** powiedział, że w jego opinii energia niewykorzystana może być najtańsza, ponieważ podejmowanie pewnych działań nie wymaga dużych nakładów finansowych. Dla zobrazowania tego senator Iwan wspominał o normach dotyczących izolacji cieplnej w budownictwie. Powiedział, że w Polsce w ciągu ostatnich 20 lat, a więc po przemianach ustrojowych, zużycie, czy też marnowanie ciepła spadło 3-4 krotnie. Jeśli chodzi o sieci ciepłe, senator powiedział, że istnieje konieczność zwracania uwagi na specyfikę regionu. Zaapelował, by różnorodność regionów była uwzględniana w polityce europejskiej. Powiedział na przykład, że w takim zimnym kraju jak Polska całkowita moc zainstalowana w systemach ciepłowniczych jest większa od mocy w systemie elektroenergetycznym. Więcej energii zużywa się do ogrzewania niż energii, która zużywana jest w innych celach niż cele grzewcze. W ciągu 20 lat zapotrzebowanie na ciepło sieciowe zmniejszyło się w Polsce o 40%, bo zostały wprowadzone normy dotyczące inteligentnych systemów ciepłych. Zainstalowanie automatyki, monitoringu i sterowania z centrali przepływami w tych sieciach spowodowało, że przy odnotowanym rozwoju gospodarczym zapotrzebowanie na to ciepło spadło o 40%.

Senator odnosząc się do tematu inteligentnych sieci powiedział, że warto poruszyć problem kogeneracji. W dokumentach unijnych jest mało zapisów na temat dużej kogeneracji w systemach miejskich, jak i kogeneracji rozproszonej. Poinformował, że specyfika systemu w Polsce polega na tym, iż w każdym mieście powiatowym występuje sieć. Obecnie jest ona głównie wykorzystywana w celach grzewczych, np. ogrzewania wody grzejącej kaloryfery. Zwrócił uwagę na duży problem, związany z finansowaniem – przekształceniem tych systemów na kogeneracyjne. W celu uzyskania efektu polegającego na wytwarzaniu energii elektrycznej i cieplnej na miejscu, nie ma potrzeby budowania wielkich sieci przesyłowych.

Uczestnicy debaty wskazywali na znaczenie myślenia strategicznego, rolę badań, rozwoju i innowacji, aspekty ochrony środowiska, jak również na konieczność odpowiedniego wykorzystania odnawialnych i alternatywnych źródeł energii. W ich opinii korytarze energetyczne zwiększą bezpieczeństwo energetyczne, a więc proces ich tworzenia powinien zostać skrócony z planowanych kilkunastu do kilku lat. Państwa członkowskie Unii Europejskiej duży popyt na energię. Stworzenie wspólnej polityki oraz odpowiedniego ustawodawstwa pozwoli na uzyskanie znaczącej pozycji negocjacyjnej wobec krajów trzecich będących głównymi dostawcami ropy i gazu. Podkreślono również, iż oprócz połączeń z krajami zewnętrznymi bardzo istotne są

także interkonektory pomiędzy państwami członkowskimi usprawniające przesył paliw energetycznych oraz energii.

Pozostali uczestnicy debaty zwracali uwagę, iż najtańszymi źródłami energii są te już istniejące, ale efektywniej wykorzystywane. Najwięcej energii jest zużywane w gospodarstwach domowych, dlatego proponuje się, aby w ciągu kolejnych 20 lat m.in. instalować cyfrowe liczniki energii, kontrolujące i ograniczające jej zużycie. Zarówno przedstawiciele Parlamentu Europejskiego jak i parlamentów krajowych zauważyli również, iż występują duże utraty energii z powodu niewystarczającego ocieplenia budynków. Wprowadzenie odpowiedniego ustawodawstwa pozwoliłoby na zwiększenie efektywności wykorzystania wyprodukowanej energii. Energia niezużyta jest energią najtańszą. Uczestnicy spotkania zgodzili się również, iż konieczne jest przyspieszenie budowy infrastruktury oraz prowadzenia badań, które pomogą w zapewnieniu bezpieczeństwa w dostawie oraz efektywne wykorzystanie energii w krajach członkowskich.

Uczestnicy debaty podkreślali negatywne skutki braku wspólnej polityki energetycznej dla konkurencyjności UE, wspominając też o niewystarczającym wykorzystaniu potencjału ekonomii skali, jaki posiada rynek UE. Zgodnie z badaniami efektywność energetyczna w nowych państwach członkowskich jest o ponad połowę mniejsza niż w starych państwach członkowskich, a aby wyeliminować to zjawisko, niezbędna jest pomoc UE. Również w przypadku maksymalnego wykorzystania energii geotermalnej oraz zwiększenia możliwości w zakresie badań i rozwoju środki UE mają istotną rolę do odegrania. Wprowadzenie inteligentnych systemów energetycznych to ważny element procesu ustanawiania wspólnej polityki energetycznej, ponieważ na przykład tworzenie inteligentnych lokalnych systemów ciepłowniczych zwiększa efektywność i zmniejsza zapotrzebowanie na centralne ogrzewanie.

Aby zwiększyć zaufanie inwestorów niezbędne są również stabilne i przewidywalne regulacje w dziedzinie inteligentnych systemów energetycznych. W tym kontekście należy też rozstrzygnąć kwestię przepisów regulujących działalność sektora finansowego. W odniesieniu do inteligentnej energii zakłada się analizę sieci energetycznej jako sieci podlegającej zmianom. W tej dziedzinie wyzwaniem jest rosnące zużycie energii. Dlatego konsumenci muszą mieć możliwość sprawdzania swojego poziomu zużycia. Kolejnym problemem jest to, że liczba odpowiednio wykwalifikowanych ekspertów do spraw energii jest niewielka.

W swoich przemówieniach końcowych **Antal Rogán** i **András Gyürk** zaznaczyli, że na podstawie tego, co zostało powiedziane, istnieje zgoda w kwestii pełnego

wzajemnego połączenia systemów energetycznych w UE. Należy zmniejszyć zewnętrzną zależność energetyczną UE, i choć całkowite wykluczenie źródeł energii spoza UE nie jest realistycznym celem, to zakres ich wykorzystania musi ulec ograniczeniu. Należy oddzielić kompetencje UE i państw członkowskich i ustanowić alternatywne sposoby udzielania zamówień publicznych. Przy tworzeniu regulacji należy mieć też na uwadze kwestie dotyczące inwestorów i konsumentów. Jednak oprócz strategii i przepisów bardzo ważne jest też właściwe ich wdrożenie w odpowiednim czasie.

Opracowała:
Dr Magdalena Skulimowska